

живе било је неко старинско гребље, те ја доћерај волове, па узори и посиј шеницу, па ми роди, да је таке никад нијесам им'о, те је ја теби доћерам.“ Кад кадија чује, рекне нека иде кући, а нека они други уђе. Кад ови уђе, кадија нареди да сједне, те му кафу донесу. „Хоћу, рекне кадија, да ми право кажеш: оклен ти је било оно јање што си га мени донио?“ — „Борме ћу ти право казат: да опростиш, имо сам једну кучку, те се опшенила, те од ње бјеху штенци добри; једноме се свиђи они један штенац, те се по-

годих, да ми донесе најбоље јање а ја њему штенце, па ми се учиње добро, те га ја теби донеси.“ Кад кадија види да су све погодили нареди, те доведу она њихова коња и товар жита, даде им брашњеник и да дођу сви преда њ. „Ето сам ви нано коња и жито, ево ви још по један грош за пута, али да нигда више не смијете причат што синоћ. Браћа приме по грош, захвале кадији на правом суду — и оду сретно и задовољно.

У Пикшићу на Петров-дан 1888.

Г. Р. Ербез.

— ❧ Л И С Т А К. ❧ —

Уз наше слике.

Нова српско-православна црква у Сарајеву. Темелј јој је положен 13. јуна 1863. а свршена је 1872. Сва је од камена, а поврх темеља на један аршин задана је тесаником, да вода и вријеме не би глодали зид при земљи. Дугачка је 50 аршина, широка 30 а висока до крова 20 аршина. Звоник који је утврђен више западних врата на изнешеним споља стубовима дугачак је од земље до на врх крета 58 метара. Цркву красе 5 лијених кубета, од којих је средње највеће, досиже висином до пола звоника; удешена су по византијском стилу, а украшена многобројним дугим, по уским прозорима и разнобојним цаклама. Два реда прозора у зидовима црквеним од сјевера и југа, као и четири на олтару која праве крст; у све 42 дају и сувише много свјетлости у цркву, те је то једна од повећих мана архитектуре. Осим споменutih 5 кубета, имаду још три мања на олтару, и осам побочних сводова дуж низ цркву, који су сви поведени са зидова, и сведени на шест јаких округлих стубова по три са стране, који су при врху украшени урезима и позлатом. Врата имаду шестора: западна, сјеверна и јужна већа су и двокрилна, а код западних двоја побочна, мања и једнокрилна, служе за улазак женскога спола, било у главну цркву доље, или уз округле камене степеннице горе на први кор, који је по источном начину ограђен провидном решетком. Одатлен воде дрвени степени на други кор за појаче (ијевачко друштво), па онда даље у звоник и у велико кубе, у коме је изведен камени кориџеж на сакривену гвожђу, те се може свуда у наоколо ходити у кубету. Шеста су врата на олтару која воде ван, и остављена су ради свештеника и црквењака, како се у вријеме службе не би пролазило кроз олтарска врата.

Сва је црква покривена оловом, и патосана четвороуглим тесаним плочама. Олтар и предолтарје уздиже се на три басамака, те свуда уза зид наоколо начињени су дрвени столови са једним степеном на више, да се старици и немоћни могу одморити и условити при дужој молитви. Крај средњих стубова са стране олтара стављене су пијевнице. Тик стуба деснога подигнут је позлаћени трон за митрополита, уз лијеву пак колону на премо митрополитову трону, начињен је један мањи сто, такође позлаћен, за архимандрита, који је доцније одређен за поглавицу земаљског. С друге стране уз исту лијеву колону воде угодни степени до средине стуба, ће је више архимандритског стола утврђен богато позлаћени амвон, са отвореном златном књигом, на којој ђакон расклапа

живу књигу — јеванђеље — и проповједници говоре проповиједи. На средини истога амвона, из сунчевих зрака, блиста симболично позлаћена чаша живота — путијер —, те све симетрично одговара према митрополитском трону и позлаћеним кртовима на истом. Темпо је исто тако позлаћено и утврђено за два олтарска стуба. Распоред је темпла дивотан, које се при врху свршује округло под кретом. Више царских двери икона је тајне вечере, више ње Преображење и Вознесеније, а међу овима чак до под врх огромна и дивотна икона воскреснућа Спаситељева, на којој је под ногама Спаситеља вјешто извајана зора, при којој свјетлосни анђел одваљује камен надгробни. Около те иконе с горију страну у округлац смјенити се седам херувима и серафима у округлим сважима и окренути Христу; а ниже с обје стране цијела темпла у правој линији поредани су разни светитељи, од грчке и славенске народности, такође у округлим оквирима. У другоме реду под тијем, почевши у паралелној линији од икона Преображења и Вознесенија са обје стране стоје пророци и апостоли са књигама у руци и сви окренути воскресној икони. У трећи ред долазе други празници Христови, па онда у најдоњем велике престолне иконе, поред којих и св. Савва и Арсеније српски; на обојим пак вратима по један анђел исте величине. Одма до двери на зидовима стављене су толике исте иконе св. Симеуна мироточивог и Сергија руског, које нијесу могле стати са овим горе успоредо.

Ове су све иконе прављене у сергијевском манастиру близу Петрограда трудом архимандрита истог манастира г. Игњатија, који је сабирао прилоге од царске породице и других имућнијих особа, те све, са још пет свештеничких окрута и двије мање плаштанице, послао на дар сарајевској цркви. За то је по препоруци конзула г. Иларионова обдарен орденом кнеза Данила са кордуном о врату од кнеза Николе.

Ово је кратка повјест сарајевске нове цркве, која је коштала преко 36.000 цекина. За вријеме зидања није Русија ни једне крајцаре приложила, као што напротив многи мисле, да је с руским повцима озидана. Русија је доцније учинила своју припомоћ, као што ће се даље видјети.

Темпо су градили и златили руски мајстори, за које је општина платила подузетнику Иванову 2000 цекина. — Освештао ју је митрополит Пајсије, лицем на Илијин-дан 1872. којом приликом бјеше 76 свештених лица и до 10.000 душа народа. Било би и више народа, да се по Босни и Херцеговини није разлио

лажни глас, као да ће Турци при освећењу сјећи хришћане. Неки мисле, да је сама влада то изнијела те је и многе позиве за освештање задржала, бојећи се страних гостију, којих би се у све сабрало и до педесет хиљада. При освећењу бијаху присутни сви шест г. г. конзула са својим персоналима, и седми г. Калај из Биограда, који се тада придеси у Сарајеву. Док је освећење и служба трајала, двојица наша војничких и цивилних сједили су спороћу цркве у кући Симе Одовића, а војска упарађена стајала је на улици и пред црквом. Друга пак одјелења кретарише свуда по Сарајеву ради безбједности, те тога дана бијаху крчме затворене, и Турцима забрањен пролазак по српским улицама као и ташлиханском улицом.

Узгред буди речено, да је тога дана, и то одмах по освећењу трапезе, произведен за архимандрита Савва Косановић, који је први и казао: „Благословено царство“ и изговорио бесједу сходну светковини.

Послије два мјесеца од освећења, по дозволи руског цара покојног Александра II. и с благословом петроградског синода упутио се Косановић у Русију ради сабирања добровољних прилога за цркву, која је остала дужна 3500 цекина, те у течају године и по, сабрао је лијепу збирку књига, одежда, посуља, икона и т. д., и у готову новцу преко 2000 цекина. За тај успјех има се највише захвалити г. Нилу А. Попову, екстра ординер професору на московском универзитету, који га је топло препоручио. Био би без сумње још бољи успјех, да неки лични непријатељи Савини не огадише га из Сарајева у једним биоградским новинама, и да тога времена не бијаше глад у самарској губернији.

Црква је сарајевска подигнута у лијепој равници с десне обале ријеке Миљачке, и то готово у сред Сарајева, и крај главне улице Ташли-ханске сада Франц-Јосифове. Ограђена је ниским зидом и позлаћеногвозденим решеткама, а таква су и двокрилна двоја врата на авлији! У порти су свуда унаоколо покрај зида засађене питоме ружице и мирисне липе; а крај улице витки јабланови, што све увеличава њезин изглед. Између многобројних џамија, које су подигли моћни везири и богата аристократија истурчена, црква се љепотом и величином уздиже над свима, те њен звоник са позлаћеним кретом и јабуком грли облаке успоредо са највећим мунаретима. Само га она Бегове џамије нешто надмашује, која је продужена баш онда, кад је звоник готов био; јер Турцима бјеше зазор и срамота, да хришћански крет мине „алем и мунару“. Свакако, она је монумент, која служи на дику и понос српском народу. Кад јесења магла притисне шехер Сарајево, или кад први сунчани зраци ограну над Сарајевом, златни крет и јабука блистају се у ваздуху као онај, кога први хришћански цар Константин виђе на истоку. Крет и јабука прилог су имућнијих госпођа сарајевских. Страни путник који први пут дође у Сарајево, те се сврати да прегледа нову цркву, и нехотично сам себе запита: како су Турци могли допустити робљу, да овакову цркву подигну? И откуда новци и богатство? . . . Али „вријеме гради куле низ Котаре“ па и цркве по Босни поносној. Падина-султан прекорен више пута од Европе, за неједнакост у вјеротрпности, издаде ферман за грађење ове нове цркве, и посла још 500 цекина помоћи. Осим султана послао је и покојни кнез српски Михаил 500 цекина. Тако исто многи трговци из Биограда, Дубровника, Беча и Тријеста, послаше прилоге. Остало је све

помоћ старе Аранђелеке цркве и пожртвовање српско-православног житељства сарајевског и нешто околних села. Имућнији трговци сарајевски по три пута су по имућству порезивали помоћ новчану, а нижи сталез добровољно по неколико дана радио без наплате, на ни сама дјеца и жене, не бијаху искључене. При набавки олова за покривање цркве, пок. Манојло Јевтановић рече у скуштини: „Де ми се осветите: колико год народ приложи ја ћу сам трећу пару“.

Сава Косановић.

Књижевне и културне биљешке.

Од честитог и уваженог Србина дон Јакова Грубоковића добили смо више прилога за „Босанску Вилу“, па између других ствари и ово нешто из језикословља. Он пише: Расправљало се по новинама како се има звати онај, који даје што у дуг какав и онај, који прима. Ја бих рекао, да онај који дава штогод могао би се звати: удужник, а онај који прима: дужник. Истина је да се каже удужио сам: заузео сам у дуг, као и удужио сам некога, т. ј. дао у дуг, те кадгод уздржи исто значење, а разлика се види из других ријечи. Ипак, кад се узме у обзир да они који је дужник никад за се неће рећи: „ја сам удужник“, већ увијек: „ја сам дужник“, то држим да се ништа не би погријешило суироћ духу језика кад би се узело да удужник замјењује даваоца, а дужник примаоца*). Исто тако влада неизвјесност у погледу онога што се у латинском изговара са: превентив и консултив; прво замјењује оно што се одредило потрошити, а друго, оно што се потрошило. Како се у народу чују двије ријечи, које се односе на ово, а те су трошак и потрошак па пошто те двије ријечи не би опстојале кад би исто знаменовале, — не би ли онда могло бити да се у ријечи трошак крије зламчење онога што треба трошити, а са ријечи потрошак да се значи оно што је потрошено. Трошак доводи од трошити, а то је глагол несвршен (недо-спивен), а потрошак долази од свршеног глагола потрошити. Који су ближе врелу језика нек послушају еда ли моје мњење има наслона у народу код кога је и дух језика, пак што опазе и умују нек изнесу на видјело, јер оно позброј и разброј којим се наши књижевници служе, и обликом и смислом реве од духа и уха овог језика, кога ми српски називамо. Било би већ крајње вријеме, да се сложе учењаци свију словенских нарјечја и установе један свесловенски рјечник, попуњујући нарјечје нарјечјем у погледу онога што у једном нарјечју нема; а у погледу онога у чему се нарјечја разликују установити с којом ријечи да се све Словенство служи. С овим би се методом све Словенство зближило и из свог коријена свој живот црпило, а не да као сада надри-књиге што се туђинством закусине, кроје ријечи —

* Могло би се онога који је дао у дуг означити са: дужиоц без погибли од пометње; а онога који је примио у дуг дужник, по несвршеност значења ријечи дужиоц чини да је непристалија него удужник, што је нарави свршене, као што је и значење ствари свршено. Осим тога дужиоц узимље се и за онога, који дужника судом или без суда тражи за свој дуг — н. пр. Он је мој дужиоц, т. ј. дужи ме а није ми удужио ни пре-бијене паре. — Нијесам нигда ништа у њега удужио. Нијесам му дужник, а дужи ме. — Дужник и удужник доходе од свршеног дужан, те за свршено значење и пристају, а дужиоц долази од несвршеног дужити те несвршеност његов с њим дјели.